

Suomen Akatemia Vastuullisuusraportti 2024

24.4.2024

Suomen Akatemia

Sisällys

1. Pääjohtajan katsaus	3
2. Johdanto	5
2.1. Suomen Akatemia - Finlands Akademi - Research Council of Finland	5
2.2. Vastuullisuuden johtaminen Suomen Akatemiassa	8
2.3. Vastuullisuus Suomen Akatemian toiminnassa.....	8
3. Seurattavat SDG-tavoitteet	10
4. Vastuullisuus rahoitustoiminnassa 2023	13
4.1. Tavoite 4: Taata kaikille avoin, tasa-arvoinen ja laadukas koulutus sekä elinikäiset oppimismahdollisuudet	14
4.2. Tavoite 5: Saavuttaa sukupuolten välinen tasa-arvo sekä vahvistaa naisten ja tyttöjen oikeuksia ja mahdollisuuksia	16
4.3. Tavoite 9: Rakentaa kestävää infrastruktuuria sekä edistää kestävää teollisuutta ja innovaatioita	19
4.4. Tavoite 13: Toimia kiireellisesti ilmastonmuutosta ja sen vaikutuksia vastaan	25
5. Vastuullisuus hallintovirastossa 2023	30
5.1. Ekologinen kestävyys.....	30
5.2. Taloudellinen kestävyys	31
5.3. Sosiaalinen kestävyys.....	31
6. Miten raportti laadittiin?.....	34

1. Pääjohtajan katsaus

Suomen Akatemia laatii vastuullisuutta koskevan raportin nyt kolmatta kertaa. Raportti noudattaa valtiokonttorin ohjeistusta julkisen organisaation vastuullisuusraportoinnista. Valtionhallinnon vastuullisuusraportoinnin viitekehys pohjautuu YK:n Agenda 2030 -toimintaohjelmaan. Vastuullisuusraportti on osa Akatemian toiminnan lakisäätteistä raportointia.

Akatemian kaikki toiminta tähtää kestävämpään tulevaisuuteen. Raportti kokoaa läpileikkaavasti keskeisimmät vastuullisuutta ja kestävää kehitystä edistävät toimet. Raportilla haluamme tuoda näkyväksi sidosryhmillemme ja tiedeyhteisölle sitoutumisemme ja konkreettiset toimet Agenda 2030 -toimintaohjelman edistämiseksi ja kannustaa työhön kestäväen kehityksen puolesta.

Tässä raportissa keskitytään ennen kaikkea vuonna 2023 toteutettuihin vastuullisuutta ja kestävää kehitystä edistäviin toimenpiteisiin sekä muutamien kvantitatiivisten tunnuslukujen hyödyntämiseen. Lisäksi tässä raportissa kuvataan aikaisempaa laajemmin myös Akatemian hallintoviraston jalanjäljen pienentämisen toimia.

Akatemian vuonna 2023 uusitun strategian mukaisesti tavoitteenamme on saada kestäväen kehityksen tavoitteet ja vastuullisuus läpileikkaavasti mukaan kaikkeen toimintaamme. Tarkastelu kohdistuu siten sekä tutkimusrahoitukseen että hallintoviraston toimintaan.

Strategian mukaisesti toiminta-ajatuksemme on uusien väylien avaaminen korkealaatuiseen, vastuulliseen ja vaikuttavaan tutkimukseen. Lisäksi strategian vaikuttavuustavoitteissa tähdätään siihen, että suomalainen tiedeyhteisö on vastuullisen tieteen edelläkävijä. Nämä kirjaukset painottavat vastuullisen tieteen ja kestäväen kehityksen merkitystä ja painoarvoa toiminnassamme.

Tutkimusrahoitushakemusten arvioinnin ja päätöksenteon käytänteissä vastuullisen tieteen edistämisen näkökulma on otettu huomioon entistä vahvemmin. Akatemia osallistuu aktiivisesti kansallisiin ja kansainvälisiin verkostoihin vastuullisen arvioinnin tavoitteiden edistämiseksi. *Coalition for Advancing Research Assessment (CoARA)* -koalition toiminta käynnistyi vuonna 2023. Akatemia osallistuu sen puitteissa mm. työryhmiin, joissa edistetään tutkimusrahoittajien hakemusarviointikäytänteiden vastuullisuutta ja monikielisyyden parempaa huomiointia tiedeyhteisössä ja tutkimuksen arvioinnissa.

Nykyisen hallitusohjelman mukaisesti Suomen tavoitteena on nostaa tutkimus- ja kehittämistoiminnan (T&K) menot neljään prosenttiin bruttokansantuotteesta. T&K-investointien kasvattaminen on katsottu välttämättömäksi Suomen kestäväen kasvun tukemiseksi, eli tuottavuuden ja kilpailukyvyn parantamiseksi, pitkän aikavälin talouskasvun aikaansaamiseksi ja hyvinvointiyhteiskunnan rahoituspohjan takaamiseksi.

Vuoden 2023 alusta voimaan tullut TKI-rahoituslaki toimeenpanee hallitusohjelmaa ja TKI-tiekarttaa lisäämällä valtion T&K-toiminnan rahoitusta pitkäjänteisesti vuodesta 2024 alkaen vuoteen 2030 saakka siten, että valtion T&K-rahoitus nousee 1,2 prosenttiin suhteessa BKT:hen vuoteen 2030 mennessä. Akatemia kohdentaa kasvavaa T&K-rahoitusta tutkimusinfrastruktuureihin, tutkimuksen vaikuttavuuteen ja lipulaivaohjelmaan.

Akatemian tutkimusrahoituksen muutosohjelma on käynnissä 2022-2024. Sen tavoitteena on vähentää tutkimusrahoitustoiminnan työvoimatarvetta sujuvoittamalla keskeisiä prosesseja ja lisäämällä työn automatisointia.

Osana muutosohjelmaa Akatemia järjesteli uudelleen rahoitushakujensa vuosikelloa ja siirtyi akatemiaturkija-, akatemiahanke- ja kliininen tutkija -hakemusten osalta syyshausta talvihakuun.

Uusitun strategian mukaisesti käynnistyi vuonna 2023 strategian toimeenpano mm. organisaatiouudistuksen valmistelulla, jonka tavoitteena on parhaalla mahdollisella tavalla toteuttaa uuden strategian tavoitteet. Strategian ja vuonna 2022 tehdyn yhteiskuntasitoumuksen mukaisesti tavoitteena on myös tarkastella kestävän kehityksen ja vastuullisuuden näkökulmia aiempaa systemaattisemmin, ja nivoa toteutumisen seuranta osaksi Akatemian toiminnan vuosikelloa.

2. Johdanto

2.1. Suomen Akatemia - Finlands Akademi - Research Council of Finland

Suomen Akatemia on tieteellisen tutkimuksen keskeinen rahoittaja Suomessa ja aktiivinen toimija kansallisessa ja kansainvälisessä tiede- ja innovaatiopolitiikassa. Akatemian toiminnan ytimessä on korkealatuisten, uudistuvan, vastuullisen ja vaikuttavan tutkimuksen rahoittaminen kaikilla tieteen ja tutkimuksen aloilla sekä sen hyödyntäminen yhteiskunnan parhaaksi.

Akatemia on opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan virasto, ja sen tehtävät on määritelty akatemialaissa. Ne ovat

- 1) edistää tieteellistä tutkimusta ja tutkimusedellytyksiä sekä niiden hyödyntämistä rahoittamalla niitä ja osallistumalla kansainväliseen yhteistyöhön
- 2) toimia asiantuntijana tiedepolitiikan kehittämisessä ja toimeenpanossa
- 3) suorittaa muut asiantuntijatehtävät, joista säädetään valtioneuvoston asetuksella tai jotka opetus- ja kulttuuriministeriö sille antaa.

Suomen Akatemian yhteydessä toimii vuonna 2014 perustettu strategisen tutkimuksen neuvosto (STN), jonka tehtävänä on rahoittaa pitkäjänteistä ja ohjelmamuotoista tutkimusta, joka tuottaa ratkaisuja merkittäviin suomalaisen yhteiskunnan haasteisiin.

Henkilötyövuosia tehtiin vuonna 2023 kaikkiaan 133,4. Akatemia toimii Helsingissä. Brysselissä Akatemialla on Business Finlandin kanssa yhteinen edunvalvontatoimisto.

Akatemia toimii suomalaisen tutkimus-, koulutus- ja innovaatiojärjestelmän kokonaisuudessa. Akatemian rahoitus muodostaa noin 25 prosenttia yliopistoissa tehtävän tutkimuksen rahoituksesta ja vajaat 10 prosenttia tutkimuslaitoksissa tehtävän tutkimuksen rahoituksesta.

Akatemian tutkimusrahoituspäätökset perustuvat kansainväliseen vertaisarviointiin. Kilpailullisella tutkimusrahoituksellaan ja tiedepoliittisella osaamisellaan Akatemia edistää tutkimuksen laatua ja vaikuttavuutta sekä tukee tieteen uudistumista. Akatemian myöntämä tutkimusrahoitus on määräaikaista, yleisimmin 4–5-vuotista. Pääosa Akatemian myöntämästä tutkimusrahoituksesta kanavoituu yliopistoissa tehtävään tutkimukseen.

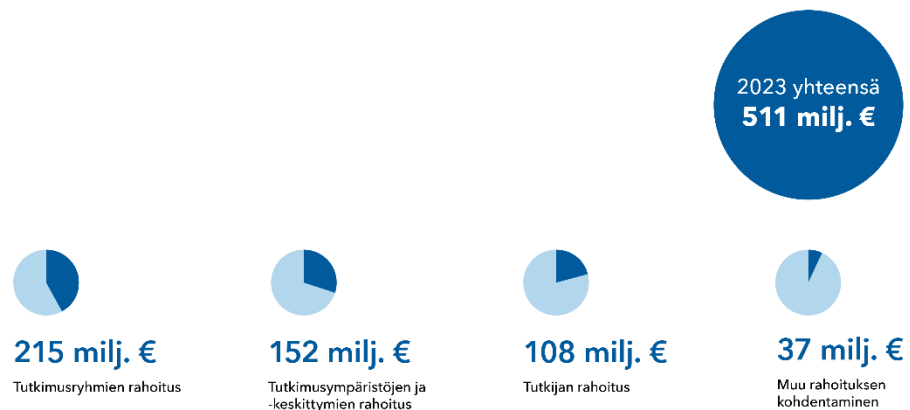
Akatemia myönsi vuonna 2023 tutkimusrahoitusta kaikkiaan 511,2 miljoonaa euroa. Kokonaisuuteen sisältyi strategisen tutkimuksen neuvoston valtuus 55,6 miljoonaa, valtiosopimukseen perustuvien

infrastruktuurien jäsenmaksut 22,9 miljoonaa sekä EU:n elpymis- ja palautumisvälineeseen kohdennettu 4,75 miljoonaa euroa.

Akatemialle osoitettiin vuonna 2023 vain 1 628 tutkimusrahoitushakemusta, kun edellisenä vuonna osoitettiin lähes 4 000 hakemusta. Muutos johtuu siitä, että Akatemia siirtyi syyshausta talvihakuun. Ensimmäinen talvihaku järjestettiin 2023–2024 niin, että viimeinen hakupäivä oli 17.1.2024. Hakemuksia siihen osoitettiin 2 876. Rahoituspäätösten aikataulu ei muutu, mikä tarkoittaa, että hakemusten käsittelyaika lyhenee huomattavasti. Rahoituspäätöksiä tehtiin kaikkiaan 3760. (Kuva 1).

Akatemia toimii asiantuntijana kotimaisissa ja kansainvälisissä tiedepoliittisissa kysymyksissä sekä kerää ja analysoi tiedettä ja tieteen tekemistä koskevaa aineistoa. Laadukkaiden aineistojen ja analyysien tuottaminen vahvistaa tutkitun tiedon hyödyntämistä päätöksenteossa. Tietoaineistoja kokoamalla ja avaamalla Akatemia myös tukee suomalaisen yhteiskunnan osaamiseen perustuvaa uudistamista.

Akatemia tekee laajaa kansainvälistä yhteistyötä toimialallaan. Akatemia osallistuu sitä kautta toimintaan, jolla tavoitellaan kestävän kehityksen mukaisia kehityskulkuja esimerkiksi EU:n tutkimuksen puiteohjelmassa (Horisontti Eurooppa), ja myös pohjoismaisessa yhteistyössä ja globaaliyhteistyössä. Akatemia on mukana monissa kansainvälisten tutkimusorganisaatioiden hallinnollista yhteistyötä edistävissä verkostoissa. Akatemian rahoittamalla tutkimuksella luodaan myös kykyä hyödyntää kansainvälistä tutkimusta Suomessa.

Kuva 1. Akatemian tutkimusrahoituksen kokonaisuus 2023.

Vuonna 2023 vastuullisuutta edistettiin Akatemiassa erityisesti seuraavin toimin. Akatemia

- toimeenpanee vuosina 2021–2026 EU:n elpymis- ja palautumistukivälinettä (Recovery and Resilience Facility, RRF) toteuttavaa kansallista Suomen kestävä kasvun ohjelmaa. EU:n ohjelma perustuu kansallisiin elpymis- ja palautumissuunnitelmiin, joilla tuetaan ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävä kasvua. RRF-tuella rahoitetaan yhteensä 181 osahanketta, jotka muodostavat yhteensä 56 konsortiohanketta. Hankkeet edistävät hiilineutraalisuutta ja ilmastonmuutokseen sopeutumista, sekä digitaalisen teknologian tutkimusta. Kokonaisuudessaan Akatemian kautta on investoitu RRF-tutkimus- ja tutkimusinfrastruktuurihankkeisiin 89 miljoonaa euroa.
- pilotoi 2023 uutta tutkimustulosten hyödyntämistä edistävää rahoitusmuotoa Ideat ratkaisuksi. Uutta rahoitusmuotoa valmisteltiin yhdessä Business Finlandin kanssa osana laajempaa tutkimus-yritysrajapintarahoituksen kehittämisen kokonaisuutta. Tutkimuksen hyödyntämisen rahoituksen tavoitteena on edistää tutkimustulosten hyödyntämistä kohti kaupallistamista ja muuta yhteiskunnallista vaikuttavuutta. Hausta rahoitettiin 20 hanketta 6,9 miljoonalla eurolla. Rahoitetut kaksivuotiset hankkeet paneutuvat mm. ilmastonmuutoksen, syöpädiagnostiikan ja -hoidon, kiertotalouden, metsien moninaiskäytön, avaruusteknologian sekä varhaiskasvatuksen haasteisiin.
- käynnisti tohtorikoulutuspilotti-ohjelman. Akatemia toteutti OKM:n toimeksiannosta tohtorikoulutuspilottin hakemusten kansainvälisen arvioinnin. Tämän lisäksi Akatemia panostaa tohtorikoulutettavien tukemiseen 30 miljoonaa euroa talvihaun 2024 yhteydessä.
- on sitoutunut vastuullisen tutkijanarvioinnin periaatteisiin. Vuonna 2023 CoARA-koalition toiminta käynnistyi. Akatemia osallistuu tutkimusrahoittajien hakemuserviointi-käytänteiden vastuullisuutta ja monikielisyttä huomioimisen vahvistamista tukevien työryhmien toimintaan.
- toteuttaa hallintoviraston henkilöstön tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämisen toimenpiteitä kaudella 2023–2024 Suomen Akatemian tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman mukaisesti. Näitä ovat yhdenvertaisuusnäkökulman vahvistaminen henkilöstösuunnittelussa, rekrytoinnissa ja palkkauksessa sukupuolten tasa-arvon rinnalla ja monimuotoisuusnäkökulman mukaan ottaminen suunnitteluun. Lisäksi tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma vuosille 2024–2026 päivitetään. on käynnistetty useita STN- ja akatemiaohjelmia, jotka tukevat kestävä kehityksen edistämistä esim. Develop-akatemiaohjelma ja JUST ENERGY ja JUST TRANSITION STN-ohjelmat.

2.2. Vastuullisuuden johtaminen Suomen Akatemiassa

Suomen Akatemia on sitoutunut vastuullisen tieteen edistämiseen, ja Akatemian johto on sitoutunut erityisesti vastuullisuuden kehittämiseen ja seurantaan.

Akatemia uudisti strategiansa vuonna 2023, ja sen toteutus käynnistyi syksyllä 2023. Strategiassa painotetaan kestävyttä ja vastuullisuutta aikaisempaa enemmän, ja toiminta-ajatuksemme on muun muassa ”Avaamme uusia väyliä korkealaatuiseen, vastuulliseen ja vaikuttavaan tutkimukseen”.

Akatemia edistää vastuullisuuden ja kestävän kehityksen tavoitteita laaja-alaisesti ja pitkäjänteisesti monin konkreettisoin toimin. Vastuullisuutta ja kestävää kehitystä edistävät toimet kohdistuvat sekä tutkimusrahoitukseen että hallintoviraston toimintaan. Vastuulliseen tieteen kuulumat tutkimusetiikka, vastuullinen tutkijanarviointi, tasa-arvo ja yhdenvertaisuus, avoin tiede sekä kestävä kehitys. Näitä asioita käsitellään säännöllisesti myös Akatemian johtoryhmässä sekä Akatemian hallituksessa.

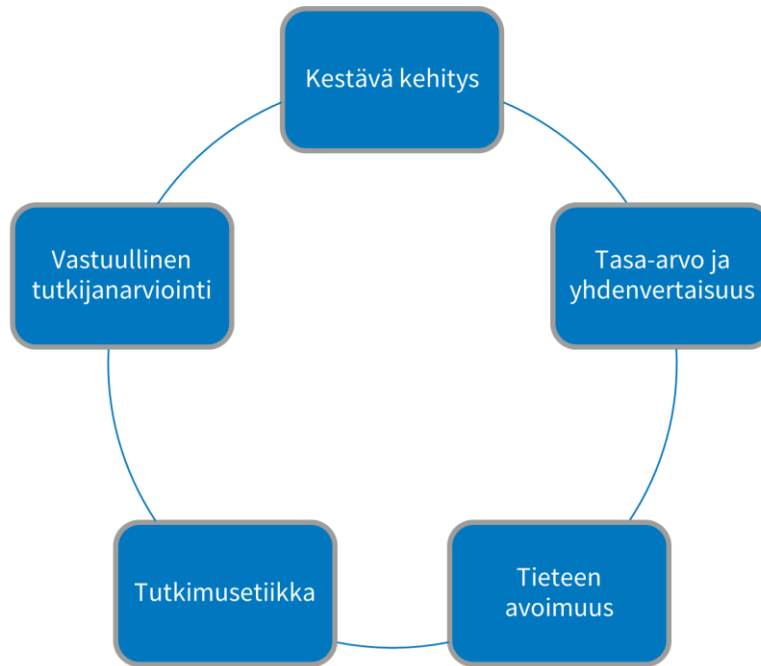
Suomen Akatemia on tulossopimuksessaan opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa sitoutunut (sopimuskaudella 2020–2023) hallinnonalan yhteisenä tavoitteena edistämään toiminnallaan YK:n kestävän kehityksen tavoitteiden (Agenda 2030) toteutumista. Akatemian yhtenä yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteena on tulossopimuksessa määritelty seuraavaa: ”Suomen Akatemian oma toiminta ja sen rahoittama tutkimus edistävät tasa-arvoa, yhdenvertaisuutta ja diversiteettiä tieteessä sekä kestävän kehityksen tavoitteita”. Tavoitteen toteutumista seurataan säännöllisesti OKM:n ja Akatemian tulossopimusneuvotteluissa. Alkavalla tulossopimuskaudella (2024–2027) vastuullisuusraportin vuosittainen laatiminen on yksi vaikuttavuusmittareista.

Akatemian johto asetti vuoden 2023 alussa vastuullisuusraportoinnin ja kestävän kehityksen työryhmän, jossa on edustettuna johtoa ja asiantuntijoita Akatemian eri vastuualueilta. Ryhmän tehtävänä on tukea ja seurata vastuullisuuteen ja kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamiseen liittyviä toimia Akatemiassa. Vuoden aikana työryhmä on keskittynyt toimissaan vastuullisuusraportoinnin kehittämiseen, kestävää kehitystä kuvaavien mittareiden identifiointiin sekä tietoisuuden lisäämiseen vastuullisuudesta ja kestävästä kehityksestä.

2.3. Vastuullisuus Suomen Akatemian toiminnassa

Akatemia rahoittaa vastuullisella tavalla korkealaatuista, vaikuttavaa ja uudistuvaa tutkimusta ja huomioi vastuullisen tieteen yhteydessä tutkimuseettiset kysymykset, tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden, tieteen avoimuuden, kestävän kehityksen tavoitteet sekä vastuullisen tutkijanarvioinnin periaatteet. Tavoitteena on tätä kautta parantaa tutkimuksen laatua ja vaikuttavuutta (Kuva 2).

Akatemian tavoitteena on, että vastuullisuus kuuluu olennaisena osana niin tutkimusrahoitukseen kuin hallintoviraston omaan toimintaan.

Kuva 2. Vastuullisen tieteen ulottuvuudet.

Suomen Akatemia teki ensimmäisen tutkimusrahoitusta koskevan kestävän kehityksen yhteiskuntasitoumuksensa vuonna 2015. Vuonna 2018 Akatemian hallitus päätti laajasta, koko Akatemian tutkimusrahoitustoimintaa koskevasta sitoumuksesta vuosille 2018–2021. Akatemian hallitus päätti kolmannelta tutkimusrahoitustoimintaan kohdentuvasta sitoumuksestaan kesäkuussa 2022.

Sitoumuksen tavoitteena on lisätä tietoisuutta kestävän kehityksen periaatteista ja korostaa niiden merkitystä tutkimusrahoitustoiminnassa ja tutkimuksen toteuttamisessa. Lisäksi sitoumuksen tavoitteena on aktiivisella vaikuttavuusviestinnällä tuoda esille tutkimuksen roolia kestävän kehityksen edistäjänä. Pyrkimys on vahvistaa Akatemian yhteiskuvaa vastuullisena toimijana ja kestävän kehityksen tavoitteiden huomioimisen edelläkävijänä.

Sitoumuksen tavoitteena on myös tarkastella kestävän kehityksen ja vastuullisuuden näkökulmia aiempaa systemaattisemmin ja nivoa toteutumisen seuranta osaksi Akatemian toiminnan vuosikelloa.

Kestävän kehityksen yhteiskuntasitoumuksen mukaisesti Akatemia on edellyttänyt osana vastuullista tiedettä kestävän kehityksen periaatteiden huomioimista rahoittamissaan tutkimushankkeissa. Akatemia kannustaa tutkijoita esittämään tutkimussuunnitelmassaan, osana yhteiskunnallista vaikuttavuutta, miten hanke edistää kestävää kehitystä, ja vastaavasti hankkeen loppuraportissa kertomaan, miten hanke ja sen tulokset ovat edistäneet kestävää kehitystä.

3. Seurattavat SDG-tavoitteet

Suomen Akatemia laatii vastuullisuutta koskevan raportin nyt kolmatta kertaa. Ensimmäinen vastuullisuusraportti perustui pitkälti Akatemian toimintakertomukseen sekä tulossopimuksessa sovittujen mittareiden seurantatietoihin. Vuoden 2022 raportti keskittyi erityisesti kädenjäljen kvalitatiiviseen kuvaamiseen.

Tässä kolmannessa raportissa keskitytään vuonna 2023 toteutettuihin vastuullisuutta ja kestävästä kehityksestä edistäviin toimenpiteisiin sekä muutamien kvantitatiivisten mittarien hyödyntämiseen. Lisäksi tässä raportissa kuvataan aikaisempaa laajemmin myös viraston jalanjäljen pienentämiseen liittyviä toimia.

Kuva 3. YK:n kestävästä kehityksestä tavoitteet.

Akatemia valitsi vuonna 2021 YK:n Agenda 2030 tavoitteista (Kuva 3) seurattaviksi ja vastuullisuusraportointinsa kohteiksi seuraavat neljä tavoitetta. Nämä tavoitteet jakaantuvat useaan alatavoitteeseen, joista Akatemian kannalta keskeisimmät on kirjattu kyseisen tavoitteen alle.

Tavoite 4: Taata kaikille avoin, tasa-arvoinen ja laadukas koulutus sekä elinikäiset oppimismahdollisuudet

4.3 Varmistaa vuoteen 2030 mennessä kaikille mahdollisuus edulliseen ja laadukkaaseen tekniseen, ammatilliseen ja kolmannen asteen koulutukseen korkea-asteen koulutus mukaan lukien.

4.4 Lisätä vuoteen 2030 mennessä merkittävästi niiden nuorten ja aikuisten määrää, joilla on työllistymiseen, säällisiin työpaikkoihin ja yrittäjyyteen tarvittavat taidot, kuten tekninen ja ammatillinen osaaminen.

4.5 Poistaa vuoteen 2030 mennessä sukupuolten eriarvoisuus koulutuksessa ja varmistaa heikossa asemassa oleville, kuten vammaisille, alkuperäiskansoille ja huono-osaisille lapsille, yhtäläinen mahdollisuus kaiken tasoiseen koulutukseen ja ammatilliseen valmennukseen.

4.7 Varmistaa vuoteen 2030 mennessä, että kaikki oppijat saavat kestävän kehityksen edistämiseen tarvittavat tiedot ja taidot esimerkiksi kestävästä kehityksestä ja kestäviä elämäntapoja, ihmisoikeuksia, sukupuolten tasa-arvoa, rauhan ja väkivallattomuuden kulttuurin edistämistä, maailmankansalaisuutta, kulttuurien monimuotoisuuden sekä kulttuurin osuutta kestävässä kehityksessä arvostavan koulutuksen kautta.

Tavoite 5: Saavuttaa sukupuolten välinen tasa-arvo sekä vahvistaa naisten ja tyttöjen oikeuksia ja mahdollisuuksia

5.1 Lopettaa kaikenlainen naisiin ja tyttöihin kohdistuva syrjintä kaikkialla.

5.5 Taata naisille täysivaltainen ja tehokas osallistuminen sekä yhtäläiset johtamismahdollisuudet kaikilla päätöksenteon tasoilla politiikassa, taloudessa ja julkisessa elämässä.

5.c Kehittää ja vahvistaa järkeviä käytäntöjä ja täytäntöönpanokeinoja lainsäädäntöä, joilla edistetään sukupuolten tasa-arvoa ja naisen sekä tyttöjen oikeuksia ja mahdollisuuksia kaikilla tasoilla.

Tavoite 9: Rakentaa kestävästä infrastruktuuria sekä edistää kestävästä teollisuudesta ja innovaatioista

9.1 Kehittää laadukasta, luotettavaa ja kestävästä infrastruktuuria, kuten alueellista ja rajat ylittävää infrastruktuuria, taloudellisen kehityksen ja ihmisten hyvinvoinnin tueksi panostamalla sen edulliseen ja yhtäläiseen saantiin kaikille.

9.2 Edistää laajamittaista ja kestävästä teollistumista ja nostaa vuoteen 2030 mennessä merkittävästi teollisuuden osuutta työllistäjänä ja bruttokansantuotteessa kansallisten olosuhteiden mukaisesti sekä tuhlata sen osuus vähiten kehittyneissä maissa.

9.4 Uudistaa vuoteen 2030 mennessä infrastruktuuria ja jälkiasennusaloja kestävästä kehityksen mukaisiksi, tehostaa resurssien käyttöä ja lisätä puhtaiden sekä ympäristöystävällisten teknologioiden ja tuotantoprosessien käyttöönottoa jokaisen maan omien valmiuksien mukaisesti.

9.5 Lisätä tieteellistä tutkimusta, uudistaa teollisuudenalojen teknologisia valmiuksia kaikissa maissa, erityisesti kehitysmaissa, esimerkiksi kannustamalla innovointiin ja lisäämällä merkittävästi tutkimus- ja kehityshenkilöstön määrää miljoonaa ihmistä kohti sekä julkista ja yksityistä rahoitusta tutkimus- ja kehitystoimintaan vuoteen 2030 mennessä.

Tavoite 13: Toimia kiireellisesti ilmastonmuutosta ja sen vaikutuksia vastaan

13.1 Parantaa kaikkien maiden kykyä sopeutua ilmastoon liittyviin risikitekijöihin ja luonnonkatastrofeihin.

13.2 Integroida ilmastonmuutosta koskevat toimenpiteet kansalliseen politiikkaan, strategioihin ja suunnitteluun.

13.3 Parantaa ilmastonmuutoksen hidastamiseen, sopeutumiseen, vaikutusten lievittämiseen ja ennakkovaroitukseen liittyvää koulutusta, tietämyksen lisäämistä sekä kansalaisten ja instituutioiden valmiuksia.

4. Vastuullisuus rahoitustoiminnassa 2023

Suomen Akatemia edellyttää vastuullisuuden ja kestävän kehityksen periaatteiden huomioimista rahoittamassaan tutkimustoiminnassa. Rahoituksen saajaorganisaatiot vastaavat näiden periaatteiden huomioimisesta omien käytäntöjensä mukaisesti.

Akatemia kuitenkin seuraa rahoittamansa tutkimuksen vastuullisuutta tutkimusraporteista saatavalla aineistolla. Tutkimusrahoituksen vaikuttavuuden seuranta on tarve edelleen kehittää aiempaa systemaattisempaan suuntaan erityisesti kestävän kehityksen tavoitteiden toteutumisen seuraamiseksi. Uudessa kestävän kehityksen yhteiskuntasitoumuksessaan (ks. edellä) Akatemian toimenpiteenä on panostaa seurantaan kestävän kehityksen näkökulmasta entistä voimakkaammin.

Akatemian vastuullisuusraportoinnin ja kestävän kehityksen työryhmä kartoitti vuoden 2023 aikana mahdollisuuksia kehittää sopivia tunnuslukuja SDG-tavoitteille tutkimusrahoituksessa. Tämän perusteella tarkasteltiin Akatemian rahoittamien hankkeiden SDG-tavoitteisiin liittyvien tieteellisten julkaisujen määrää suhteessa kaikkien Akatemian rahoittamien hankkeiden tieteellisten julkaisujen määrään (prosenttiosuus): SA-rahoitteisten SDG-julkaisujen määrä/SA-rahoitteisten julkaisujen kokonaismäärä * 100. Vertailukohtana käytetään vastaavaa prosenttiosuutta Suomen koko tieteellisessä julkaisutoiminnassa.

Mittarin toteuma on laskettu vuosien 2019–2023 julkaisuista, jotka on indeksoitu em. Web of Science -tietokantaan (julkaisutyypit article, review, letter, proceedings paper, book, book chapter). Kyseisellä nelivuotiskaudella Suomen Akatemia on mainittu rahoittajana 24 776 julkaisussa. Näistä SDG-tavoitteisiin liittyviä julkaisuja on 18 759 (76 %). Suomessa on samalla nelivuotiskaudella julkaistu kaikkiaan 105 568 julkaisua. Näistä SDG-tavoitteisiin liittyviä julkaisuja on 80 389 (76 %). Akatemian rahoittamien hankkeiden julkaisujen SDG-osuus on siis sama kuin Suomen julkaisujen SDG-osuus 76 prosenttia.

Mittarin laskennassa käytetään Clarivate Analytics -yhtiön tarjoaman InCites Business & Analytics -analyysityökalun julkaisuaineistoa ja ominaisuuksia. InCites-työkalun taustalla oleva Web of Science -tietokantaan indeksoitu julkaisuaineisto on InCites-työkalussa jaettu aiheisiin (Citation Topic), ja osa näistä aiheista on työkalussa edelleen luokiteltu liittyväksi yhteen tai useampaan SDG-tavoitteeseen. Results presented here are derived from InCites Benchmarking and Analysis[®] prepared by CLARIVATE ANALYTICS[®], Inc., Philadelphia, Pennsylvania, USA: © Copyright CLARIVATE ANALYTICS[®] 2024. All rights reserved.

4.1. Tavoite 4: Taata kaikille avoin, tasa-arvoinen ja laadukas koulutus sekä elinikäiset oppimismahdollisuudet

Akatemia on toiminut aktiivisesti ja tutkijälähtöisesti vuosikymmenien ajan ja luonut tutkimusrahoituksellaan edellytyksiä suomalaisen osaamisen kehittämiseksi. Tutkittuun tietoon perustuva asiantuntijuiden kasvattaminen, tutkijakunnan uudistaminen, uuden tutkijasukupolven kasvattaminen ja monitieteisen osaamisen perustan luominen ovat edellytyksiä

kestävään kehitykseen ja vastuullisuuteen liittyvien ilmiöiden ymmärtämiseksi.

Akatemian tutkimusrahoituksesta kanavoituu 80 prosenttia yliopistoille. Akatemia rahoittaa kaikkia yliopistoja ja tutkimusaloja. Akatemian kilpaillun tutkimusrahoituksen päätökset perustuvat kansainväliseen arviointiin tutkimussuunnitelman tieteellisestä laadusta ja vaikuttavuudesta.

Akatemian tarjoamat rahoitusinstrumentit sekä Akatemian rahoituksen mahdollistama tiede ja tutkijankoulutus tukevat jatkuvan oppimisen toteutumista. Tutkimus on yliopistoissa opetuksen perustana, ja Akatemian rahoituksella toimivat tutkijat ovat opetuksessa merkittävässä roolissa sekä suoraan että epäsuorasti. Siten Akatemian tutkimusrahoitus vaikuttaa myös korkeimpaan opetukseen. Akatemian rahoituksella tehdään vuosittain noin 3 000–3 500 henkilötyövuotta.

Tutkimus, siihen perustuva osaaminen ja tieteellisen tiedon käyttö kytkeytyvät toisiinsa. Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminta ja niiden tuottama osaaminen uudistavat suomalaista yhteiskuntaa ja työelämää.

Vuoden 2023 alusta voimaan tullut TKI-rahoituslaki on koko TKI-järjestelmän kannalta erittäin merkittävä asia. Lain toimeenpano lisää valtion T&K-toiminnan rahoitusta pitkäjänteisesti vuodesta 2024 alkaen vuoteen 2030 saakka. Valtion T&K-rahoitus nousee 1,20 prosenttiin suhteessa BKT:hen vuoteen 2030 mennessä.

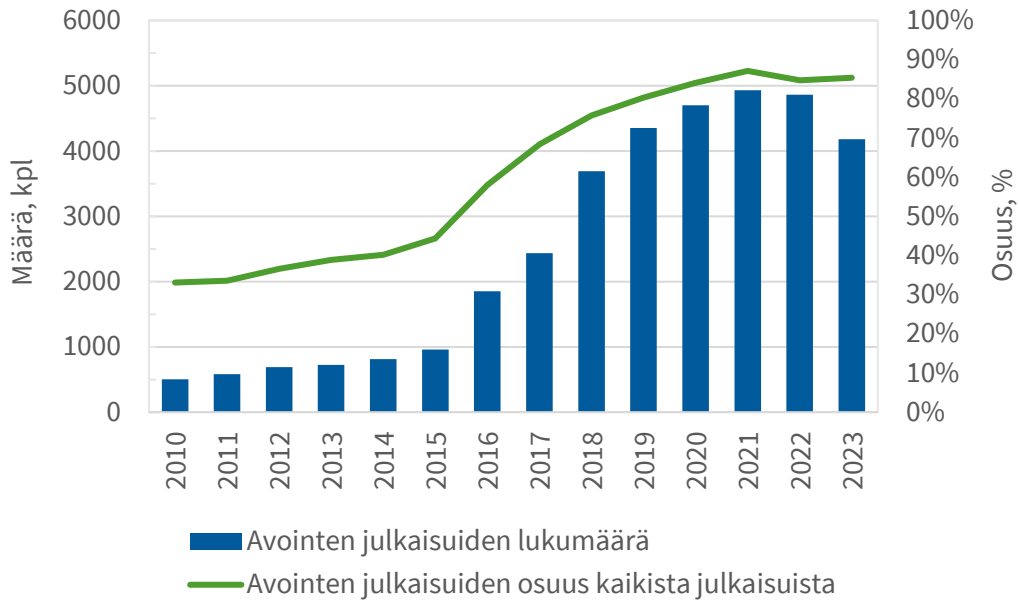
TKI-rahoituslain mukainen rahoitustason nousu edellyttää merkittävää T&K-työtä tekevän henkilöstön lisästarvetta. Tohtoreiden osuutta T&K-henkilöstöstä on nostettava, kun laajenevalta T&K-toiminnalta odotetaan kunnianhimon tason kasvattamista. Tällöin uusia T&K-työhön siirtyviä tohtoreita tarvittaisiin 2024–2030 vuosittain yli 2000.

Tämän tavoitteen saavuttamiseksi opetus- ja kulttuuriministeriö käynnisti tohtorikoulutuspilotin, jossa rahoitettiin 1 000 väitöskirjatutkijaa jotka otetaan yliopistoihin määräaikaan, kolmen vuoden työsuhteisiin suorittamaan tohtorin tutkintoa. OKM valtuutti Akatemian toteuttamaan tohtorikoulutuspilotin hakemusten kansainvälisen arvioinnin. Tämän lisäksi talvihaun 2024 yhteydessä Akatemia panostaa tohtorikoulutettavien tukemiseen yhteensä 30 miljoonalla eurolla.

Akatemia edistää laadukkaan tutkitun tiedon saatavuutta muun muassa avoimen tieteen keinoin. Vuodesta 2021 lähtien avatuissa rahoitushauissa on edellytetty rahoitetuilta tutkimushankkeilta tutkimusjulkaisujen välitöntä avoimuutta tavalla, joka mahdollistaa tutkimustulosten välittömän ja laajan jatkokäytön. Akatemian rahoituksen avulla tuotetut tutkimusaineistot tulee avata mahdollisimman pian tutkimustulosten julkaisemisen jälkeen FAIR-periaatteiden mukaisesti. Tavoitteena on, että tutkimuksen tuottamat julkaisut, tiedot ja aineistot, niiden metatiedot sekä käytetyt menetelmät ovat helposti saatavilla jatkokäyttöä varten.

Avointen julkaisujen määrä ja osuus Akatemian rahoittamissa hankkeissa on kasvanut voimakkaasti vuoden 2015 jälkeen, ja viime vuosina tilanne näyttää vakiintuneen varsin korkealle tasolle (v. 2023 toteuma 85 %, Kuva 4). Tulossopimuksen mukaisesti Akatemia on jatkanut avoimen tieteen edistämistä kehittämällä omia toimintojaan systemaattisesti avoimen tieteen käytänteitä tukeviksi. Toimeenpanon tukena on tehty verkostoitumista painottavaa kansainvälistä ja kansallista yhteistyötä tiedeyhteisön jäsenten ja instituutioiden kanssa. Akatemian omissa toimissa avoimen tieteen edistämistä on suunniteltu ja toteutettu erityisesti vastuullisen tutkijanarvioinnin edistämisen rinnalla.

Myös myönnetyn tutkimusrahoituksen avulla edistetään laadukkaaseen ja tasa-arvoiseen koulutukseen ja oppimiseen liittyviä tavoitteita. Strategisen tutkimuksen neuvoston rahoittamassa tutkimusohjelmassa *Tiedon lukutaito ja tietoon perustuva päätöksenteko* LITERACY (2020–2026) tutkitaan tapoja ja välineitä, joilla informaatiota ja tietoa tuotetaan, esitetään ja viedään käytäntöön. Olennaista on, että ratkaisut eivät sulje ketään ulkopuolelleen eivätkä johda tiedosta syrjäytymiseen tai eriarvoistumiseen. Ohjelmassa *Lapset ja nuoret – hyvinvoivat tulevaisuuden tekijät* (2022–2028) taas etsitään ratkaisuja, joilla voidaan mm. koulumaailmassa turvata kaikkien lasten ja nuorten yhtäläiset mahdollisuudet hyvään elämään sekä turvalliseen kasvuun ja kehitykseen.

Kuva 4. Avoimet julkaisut Suomen Akatemian rahoittamissa tutkimushankkeissa 2010-2023 Scopus-tietokannassa.

4.2. Tavoite 5: Saavuttaa sukupuolten välinen tasa-arvo sekä vahvistaa naisten ja tyttöjen oikeuksia ja mahdollisuuksia

Suomen Akatemia on strategiansa ja arvojensa mukaisesti sitoutunut edistämään tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta. Tutkimusrahoitusta myöntävänä viranomaisena Akatemia varmistaa ja edistää tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumista tutkimusrahoitustoiminnassa ja rahoituspäätöksiä tehtäessä.

Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman 2022-2023 toimenpiteet liittyvät yleisiin Akatemian toimintatapoihin, tutkimusrahoitustoimintaan sekä hallintoviraston henkilöstöön. Suunnitelmakauden painopisteinä olivat tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusnäkökulman valtavirtaistaminen vahvemmin Akatemian toimintaan ja valtavirtaistamista tukevien käytäntöjen edistäminen. Suunnitelma kattaa sukupuolten välisen tasa-arvon lisäksi yhdenvertaisuuslain syrjintäperusteet.

Vuoden 2023 aikana käynnistettiin työ tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman päivittämiseksi vuosille 2024-2025 ([Suomen Akatemian tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma: voimassa 1.3.2024 - 28.2.2026](#)).

Akatemia pyrkii tutkimusrahoittajana suunnitelmallisesti edistämään tutkimustoimintaa, johon ei liity sukupuoleen tai muuhun henkilöön liittyvään syyhyn perustuvia eriarvoistavia rakenteita tai toimintatapoja.

Osana toimiaan Akatemia on muun muassa vuodesta 2020 lähtien edellyttänyt rahoituksen hakijalta tutkimussuunnitelmassa kuvausta

siitä, kuinka tutkimus edistää tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta. Hakemusarviointia ja arvioitsijoiden ohjeistusta on kehitetty tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuskysymyksiin liittyen. Akatemia on tarkentanut käytänteitään ja rahoitusehtojaan niin, että ne edistävät rahoituksen hakijoiden ja saajien tosiasiallista tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta, esimerkiksi huomioimalla työn ja perheen tai yksityiselämän yhteensovittamisen kysymykset.

Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmaan 2022–2023 sisältyy useita toimenpiteitä toiminnallisen tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi tutkimusrahoitustoiminnassa:

- Akatemia määrittelee keinot, joilla tuetaan työn ja perheen yhteensovittamista kaikissa rahoitusmuodoissa sekä naisten tutkijanuraa.
- Toteutetaan pilottina Akatemiaturkijauudistuksen sukupuoli- ja yhdenvertaisuusvaikutusten arviointi.
- Akatemia vahvistaa tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusnäkökulmia osana vastuullista tiedettä ja arviointityötä. (lähde: [Suomen Akatemian tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma 2022–2023](#)).

Kun tarkastellaan toimenpiteiden toteutumista, voidaan havaita selvää edistymistä jokaisen toimenpiteen osa-alueella.

Akatemiaturkijauudistuksen sukupuoli- ja yhdenvertaisuusvaikutusten arviointi toteutettiin suunnitellusti vuonna 2022. Arvioinnista julkaistiin erillinen raportti ([Suomen Akatemian nuoren tutkijasukupolven rahoitusuudistuksen sukupuoli- ja yhdenvertaisuusvaikutusten arviointi](#)).

Työn ja perheen yhteensovittamista sekä naisten tutkijanuran tukemista edistettiin poistamalla liikkuvuusedellytys akatemiaturkijarahoituksen hakukriteereistä sekä päivittämällä STN:n rahoitusperiaatteet mahdollistamaan rahoituskauden pidentäminen perustelluista syistä (kuten perhevapaa). STN oli jo aiemmin lisännyt hakuilmoituksiinsa edellytyksen, jonka mukaan rahoitusta hakevan konsortion kokoonpanon tulee olla sukupuolijakaumaltaan mahdollisimman tasainen.

Akatemia edisti vastuullista arviointityötä uudistamalla arviointiohjeita ja -lomakkeita sekä osallistamalla kansainväliseen vastuullisen tutkijanarvioinnin uudistustyöhön kansallisissa ja kansainvälisissä työryhmissä.

Akatemian strategian yhtenä tavoitteena on, että suomalainen tiedeyhteisö on vastuullisen tieteen edelläkävijä. Tutkimusrahoitushakemusten arvioinnin ja päätöksenteon käytänteiden kehittämisessä otetaan huomioon Tieteellisten seurain valtuuskunnan (TSV) vastuullisen tutkijanarvioinnin periaatteet sekä DORA-julistuksen (*Declaration of Research Assessment*) tavoitteet:

- Akatemian arviointiprosessit ja -kriteerit kuvataan avoimesti, ja asiantuntijat perehdytetään vastuulliseen arviointiin.

- Lehtiperusteisen metriikan sijaan arvioidaan ensisijaisesti erilaisten tutkimustuotosten laatua, ja huomioidaan tutkijanuran monimuotoisuus sekä urakatkokset.
- Päätöksenteossa otetaan huomioon moninaiset tutkijan urapolut, vaikuttavuus ja avoimuuden edistäminen.

Akatemia osallistuu aktiivisesti kansallisiin ja kansainvälisiin verkostoihin vastuullisen arvioinnin tavoitteiden edistämiseksi.

Akatemia allekirjoitti vastuullisen arvioinnin uudistamisen sopimuksen *Agreement on reforming research assessment* (ARRA) ja liittyi sen suositusten toimeenpanoa varten perustettuun koalitioon *Coalition for Advancing Research Assessment* (CoARA) loppuvuodesta 2022. Vuonna 2023 koalition toiminta käynnistyi ja sen alaisuuteen perustettiin kymmenen työryhmää, joista kahteen Akatemia päätti osallistua vuosiksi 2023–2025. Työryhmissä edistetään tutkimusrahoittajien hakemusarviointikäytänteiden vastuullisuutta ja monikielisyyden parempaa huomioimista tiedeyhteisössä ja tutkimuksen arvioinnissa. Lisäksi Akatemia liittyi Suomen kansalliseen CoARA-osastoon.

Systemaattinen tiedonkeruu tutkimusrahoituksesta on tunnistettu pitkäkestoiseksi tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta edistäväksi toimenpiteeksi (Taulukot 1–3).

Akatemia seuraa vuosittain:

- hakijoiden ja rahoitettujen tutkijoiden sukupuolijakaumaa
- asiantuntijaneelien sukupuolijakaumia vuosittain (kaikkiaan asiantuntijoita on vuosittain noin 1 000). Akatemian tavoitteena on, että asiantuntijaneelien sukupuolirakenne on mahdollisimman tasapuolinen.

Akatemiassa kehitetään toimielinkohtaisten tilastojen seuranta rahoitusta saaneiden naisten ja miesten osuuksista. Tavoitteena on kyetä jatkossa seuraamaan tarkemmin myönnetyn rahoituksen jakautumista naisten ja miesten välillä erityisesti STEM-aloilla (science, technology, engineering, mathematics), sekä tutkimushankkeiden johtopaikkojen jakautumista naisten ja miesten kesken.

Taulukko 1. Naisten osuus Akatemian arviointipaneelien arvioinnin asiantuntijoista.

	2021	2022	2023
	toteuma	toteuma	toteuma
Naisten osuus (%) arvioinnin asiantuntijoista	34	37	41

Tiedot eivät sisällä liikkuvuus- ja NOP-HS-hakujen asiantuntijoita.

Taulukko 2. Naisten määrä ja osuus Akatemian keskeisten rahoitusmuotojen myönnoistä 2020–2023. Suluissa oleva luku on rahoitusmuodon kaikki myönteiset rahoituspäätökset (kpl ja %, tilanne kunkin vuoden lopussa).

Rahoitusmuoto	2021	2021	2022	2022	2023	2023
	kpl	%	kpl	%	kpl	%
Akatemiahanke (sisältää nuorten tutkijoiden akatemiahankkeet)	97 (270)	36	100 (258)	38	108 (288)	37
Akatemiatutkijan tehtävä	27 (68)	40	29 (72)	40	73 (158)	46
Tutkijatohtorin tehtävä	50 (108)	46	43 (106)	41	-	-

Vuoden 2023 tiedot eivät sisällä enää tutkijatohtorihakua.

Tasa-arvon saavuttamisen edellytyksiä käsitellään myös rahoitetuissa tutkimushankkeissa. STN:n rahoittamassa ohjelmassa *Väestörakenteen muutokset – syyt, seuraukset ja ratkaisut DEMOGRAPHY (2021–2027)* tarkastellaan mm. perhedynamiikan yhteyttä sosiaaliseen ja sukupuolten väliseen eriarvoisuuteen ja haasteisiin hyvinvoinnissa sekä tutkitaan sosiaali- ja perhepolitiikan kehittämistä uusiin yhteiskunnallisiin haasteisiin vastaamiseksi. *Turvallisuus ja luottamus algoritmien aikakaudella* -ohjelma (SHIELD 2022–2028) taas tarjoaa esim. malleja algoritmien järjestelmien kehittämiseen tavoilla, jotka lisäävät yhdenvertaisuutta, avoimuutta, autonomiaa ja osallisuutta.

4.3. Tavoite 9: Rakentaa kestävä infrastruktuuria sekä edistää kestävä teollisuutta ja innovaatioita

Tutkijoiden ja tutkimusryhmien rahoittamisen lisäksi Suomen Akatemia kohdentaa rahoitustaan myös korkeatasoisten tutkimusympäristöjen kehittämiseen. Tutkimusympäristöille kohdentuva rahoitus pitää sisällään mm. lippulaivarahoituksen, profiloitumisrahoituksen yliopistoille ja tutkimusinfrastruktuurirahoituksen. Rahoituksella tavoitellaan korkeatasoisen tieteen mahdollistamisen lisäksi monimuotoista yhteiskunnallista vaikuttavuutta.

Tutkimusinfrastruktuurit ovat merkittävä osa veto- ja pitovoimaista tutkimus-, kehittämis- ja innovaatioympäristöä. Tutkimusinfrastruktuureilla tarkoitetaan välineitä, laitteistoja, tietoverkkoja, tietokantoja ja aineistoja sekä palveluita, jotka mahdollistavat tutkimustyön, edistävät tutkimusyhteistyötä sekä vahvistavat tutkimus- ja

innovaatiokapasiteettia ja osaamista. Tutkimusinfrastruktuurit voivat olla keskitettyjä, hajautettuja tai virtuaalisia kokonaisuuksia tai näiden yhdistelmiä.

Akatemiassa toimii tutkimusinfrastruktuurikomitea, jonka tehtävänä on mm. seurata ja kehittää kansallista ja kansainvälistä tutkimusinfrastruktuuritoimintaa ja laatia tutkimusinfrastruktuurien pitkän aikavälin suunnitelma (strategia). Lisäksi tutkimusinfrastruktuurikomitea hallinnoi Akatemian kautta myönnettävää tutkimusinfrastruktuurirahoitusta. Rahoituksella tuetaan tutkimusinfrastruktuurien rakentamista ja päivittämistä. Lisäksi rahoituksella maksetaan kansainvälisten tutkimusinfrastruktuurien jäsenmaksuja.

Tutkimusinfrastruktuurikomitea on laatinut kansallisten tutkimusinfrastruktuurien strategian vuosille 2020–2030. Strategian visiona on, että korkeatasoiset tutkimusinfrastruktuuripalvelut lisäävät suomalaisen tutkimus-, koulutus- ja innovaatiojärjestelmän vaikuttavuutta ja kansainvälistä vetovoimaa.

Yksi kuudesta kansallisten tutkimusinfrastruktuurien strategiassa tunnistetuista kehittämisalueista on vastuullisuus ja kestävä kehitys sisältäen vihreän siirtymän. Tämä nostettiin yhdeksi kehittämisalueeksi, koska tutkimusinfrastruktuureilla on merkittävä potentiaali vastuullisuuden ja kestävä kehityksen edistäjänä sekä kansallisten ja kansainvälisten hiilineutraaliustavoitteiden saavuttamisessa. Potentiaali ilmenee tutkimusinfrastruktuurin toiminnassaan tekemien valintojen kautta sekä tutkimusinfrastruktuurilla tuotetun datan välityksellä. Esimerkiksi ilmastonmuutoksen ja ympäristön monimuotoisuuden seuranta olisi mahdotonta ilman korkeatasoisia tutkimusinfrastruktuureja.

Tutkimusinfrastruktuurikomitea toimeenpanee strategisia kehittämisalueiden tavoitteita mm. rahoitushakujen kautta. Rahoitushakemuksissa on edellytetty kuvausta tutkimusinfrastruktuurin toimista vastuullisuuden ja kestävä kehityksen edistämiseksi.

Vuosina 2021–2022 Akatemia toteutti Suomen Kestävän kasvun ohjelman elpymis- ja palautumissuunnitelmassa kuvatut rahoitushaut tutkimusinfrastruktuureille. Rahoitus (45 milj. euroa) kohdennettiin tutkimusinfrastruktuureille, jotka edistävät digitaalista ja vihreää siirtymää toiminnassaan.

Rahoitushakemuksista kerättiin vuonna 2022 tietoa tutkimusinfrastruktuurien vihreää siirtymää edistävien toimien kartoittamiseksi. Tutkimusinfrastruktuurien luettelemat toimet olivat jaettavissa seitsemään luokkaan: matkustamisen vähentäminen, hankinnat, päästöt (kvantifiointi ja kompensointi), kierrätys, tilat, tuotettu tieto sekä muu. Tutkimusinfrastruktuurien yleisimmin mainitsemat vihreää siirtymää edistävät toimet liittyivät tutkimusinfrastruktuurilla tuotettuun tietoon, tutkimusinfrastruktuurin etäkäyttömahdollisuuksiin, hankittavien laitteiden energiatehokkuuden ja kierrätettävyyden huomioimiseen ja uusiutuvien energialähteiden käyttöön.

Vuonna 2024 avattavassa tutkimusinfrastruktuurien tiekarttahaussa edellytetään kuvausta tutkimusinfrastruktuurin toimista vihreän siirtymän edistämiseksi ja hiilineutraaliuden saavuttamiseksi sekä toimista YK:n kestävä kehityksen tavoitteiden ja muun vastuullisen tieteen hyväksi.

Suomen Akatemia osallistuu kansainvälisten tutkimusinfrastruktuurien rahoittamiseen myös jäsenmaksujen kautta. Vuonna 2023 Akatemia rahoitti kansainvälisiä tutkimusinfrastruktuurien jäsenmaksuja noin 22 miljoonalla eurolla.

Jäsenyydet kansainvälisissä tutkimusinfrastruktuureissa tarjoavat suomalaisille TKI-toimijoille mahdollisuuden käyttää kansainvälisiä tutkimusinfrastruktuureja työssään, ja lisäksi Suomella on jäsenmaana mahdollisuus edistää kansainvälisten tutkimusinfrastruktuurien vastuullista toimintaa.

EU:n elpymis- ja palautumistukiväline (*Recovery and Resilience Facility, RRF*) RRF on osa laajempaa EU:n elpymisvälinettä (NextGenerationEU), ja sen tavoitteena on lieventää koronaviruspandemian taloudellisia ja sosiaalisia vaikutuksia ja tehdä EU:n talouksista kestävämpiä, selviytymiskykyisempiä ja valmiimpia vihreän siirtymän ja digitaalisen muutoksen haasteisiin.

Jäsenmaiden saama RRF-rahoitus perustuu kansallisiin elpymis- ja palautumissuunnitelmiin. Akatemia toteuttaa vuosina 2021–2026 Suomen suunnitelmaa osana Suomen kestävä kasvun ohjelmaa, jolla tuetaan ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävä kasvua.

Suomen kestävä kasvun ohjelman puitteissa vuonna 2023 käynnissä oli kolme toimenpidekokonaisuutta:

- 1) P3C3I2 Vihreää siirtymää tukeva TKI-rahoituksen kokonaisuus - Avainalojen vauhdittaminen ja osaamisen vahvistaminen
- 2) P3C3I5 Innovaatio- ja tutkimusinfrastruktuurien edistäminen - Paikalliset tutkimusinfrastruktuurit
- 3) P3C3I6 Innovaatio- ja tutkimusinfrastruktuurien edistäminen - Kansalliset tutkimusinfrastruktuurit.

Näissä kokonaisuuksissa oli yhteensä 181 osahanketta, jotka muodostavat yhteensä 56 konsortiohanketta. Hankkeet edistävät hiilineutraalisuutta ja ilmastonmuutokseen sopeutumista sekä digitaalisen teknologian tutkimusta.

Kokonaisuudessaan Akatemian kautta on investoitu RRF-tutkimus- ja tutkimusinfrastruktuurihankkeisiin 89 miljoonaa euroa.

RRF-rahoitus jakautuu alueellisesti laajasti ja edistää korkeatasoista ja monitieteistä tutkimusta yli 80 tutkimusalalla. Tutkimusaiheet kiertyvät muun muassa kiertotalouden, uusiutuvien energiamuotojen, materiaalitutkimuksen, metsänhoidon, tekoälyn ja ympäristötieteiden sekä

kestävien liikkumistapojen kysymyksiin. Kaikki rahoitetut hankkeet noudattavat Do No Significant Harm (DNSH) -periaatetta ja vastaavat vaatimusta EU:n ja kansallisen ympäristölainsäädännön noudattamisesta.

Rahoitetut hankkeet ja tutkimusinfrastruktuurit muodostavat yhdessä Suomen Akatemian RRF-ohjelman. Vuoden 2023 alussa käynnistyneellä ohjelmatoiminnalla edistetään tutkimuksen yhteiskunnallista vaikuttavuutta ja tuetaan hankkeiden ja sidosryhmien välistä vuorovaikutusta ja yhteistyötä kansallisesti ja kansainvälisesti. Business Finlandin kanssa aloitettu tiivis yhteistyö elpymis- ja palautumissuunnitelman mukaisesti jatkui. Yhteistyö koskee paitsi ohjelmatoimintaa myös RRF-rahoituksen hallinnon ja valvonnan järjestämistä käytännössä.

Useat STN:n rahoittamat tutkimusohjelmat keskittyvät kestävän teollisuuden kysymyksiin.

Esimerkiksi Innovatiiviset materiaalit ja palvelut resurssiviisauden ja kestävän kehityksen edistäjinä IMPRES (2019–2025) -ohjelmassa tuetaan ratkaisuja siihen, miten elämäntapamme kestävä aineellinen perusta korvataan uusien materiaalien ja innovatiivisten palvelujen avulla, ja miten näillä myös tuetaan Suomen kilpailukykyä kansainvälisillä markkinoilla.

Julkisen vallan muuttuva rooli ja yhteiskunnan ohjaamisen mahdollisuudet STEER (2019–2025) -ohjelma keskittyy puolestaan etsimään ratkaisuja siihen, miten ja millaisin keinoin yhteiskunnallista kehitystä voidaan ohjata nopean teknologisen kehityksen oloissa. Prosesseja tarkastellaan ohjelmassa niin julkisyhteisöjen, yritysten kuin muiden toimijoiden näkökulmista.

Vuonna 2021 päättynyt Teknologiamurrokset ja muuttuvat instituutiot TECH (2015–2021) etsi tapoja hyödyntää teknologiamurroksia mahdollisimman tehokkaasti. Ohjelman [loppuarviointi](#) valmistui kesällä 2023. Arviointipaneelin mukaan TECH-ohjelma onnistui luomaan korkealaatuisia tutkimusta ja muodostamaan uusia tietoyhteisöjä, jotka ylittävät tutkimuksen ja yhteiskunnan perinteiset rajat.

Akatemia tekee kestävän teollisuuden, innovaatioiden ja yritysten uudistumisen saralla tiivistä yhteistyötä Business Finlandin kanssa. Yhteistyöllä vahvistetaan yritysten ja tutkimusorganisaatioiden välistä kumppanuutta. Tavoitteena on luoda laajoja osaamiskeskittymiä, jotka edistävät korkealaatuisen tutkimuksen ja yritysten välistä yhteistyötä ja kannustavat TKI-investointeihin.

Akatemia pilotoi 2023 uutta tutkimustulosten hyödyntämistä edistävää rahoitusmuotoa Ideat ratkaisuiksi. Uutta rahoitusmuotoa valmisteltiin yhdessä Business Finlandin kanssa osana laajempaa tutkimus-yritysräjätarhoituksen kehittämisen kokonaisuutta.

Tutkimuksen hyödyntämisen rahoituksen tavoitteena on edistää tutkimustulosten hyödyntämistä kohti kaupallistamista ja muuta

yhteiskunnallista vaikuttavuutta. Rahoituksella tutkijat voivat esimerkiksi pilotoida tai testata tutkimustuloksia käytännön olosuhteissa tai kehittää uusia toimintamalleja elinkeinoelämän, julkishallinnon tai kolmannen sektorin tarpeisiin.

Vuoden 2023 pilottihaku oli suunnattu huippuyksikkörahoitusta saaville hankejohtajille sekä lippulaivajohtajien valtuuttamille tutkijoille tutkimushankkeista kumpuavien tutkimustulosten hyödyntämiseen.

Kaikkiaan 99 tutkijaa jätti hakemuksen hakuun, josta rahoitettiin 20 hanketta 6,9 miljoonalla eurolla. Rahoitetut kaksivuotiset hankkeet paineutuvat mm. ilmastonmuutoksen, syöpädiagnostiikan ja -hoidon, kiertotalouden, metsien moninaiskäytön, avaruusteknologian ja varhaiskasvatuksen haasteisiin.

Suomen Akatemian lippulaivaohjelma tukee korkeatasoista tutkimusta ja siitä kumpuavaa laajaa taloudellista ja yhteiskunnallista vaikuttavuutta. Lippulaivoissa yhdistyvät vahva yhteistyö elinkeinoelämän ja muun yhteiskunnan kanssa, muuntautumiskyky sekä taustaorganisaatioiden vahva sitoutuminen. Lippulaivaohjelmalla luodaan tulevaisuuden osaamista ja kestäviä ratkaisuja yhteiskunnan haasteisiin sekä edistetään taloudellista kasvua.

Tieteellisen menestyksen lisäksi lippulaivat ovat onnistuneet edistämään myös muuta tutkimuksen vaikuttavuutta, ja sidosryhmät näkevät lippulaivat tärkeänä toimijana alansa ekosysteemille.

Vuonna 2023 toteutettiin lippulaivaohjelman neljäs haku, jossa valittiin neljä uutta lippulaivaa. Näiden päätösten jälkeen lippulaivaohjelmaan kuuluu kaikkiaan 14 lippulaivaa; kuusi lippulaivaa rahoituskaudella 2018-2026, neljä lippulaivaa rahoituskaudella 2020-2028 ja neljä lippulaivaa rahoituskaudella 2024-2031.

2023 Akatemia rahoittaa seuraavia lippulaivoja:

- 6G Flagship - Langattomien verkkoteknologioiden lippulaiva, Oulun yliopisto
- FCAI - Suomen Tekoälykeskus -lippulaiva, Aalto-yliopisto, Helsingin yliopisto & VTT
- FinnCERES - Materiaalien biotalouden lippulaiva, Aalto-yliopisto & VTT
- iCAN - Digitaalisen yksilöllistetyn syöpälääketieteen lippulaiva, Helsingin yliopisto & HUS
- INVEST - Eriarvoistumisen, interventioiden ja hyvinvointiyhteiskunnan tutkimuksen lippulaiva, Turun yliopisto & THL
- PREIN - Fotoniikan tutkimuksen ja innovaatioiden lippulaiva, Tampereen yliopisto, Aalto-yliopisto, VTT & Itä-Suomen yliopisto
- ACCC - Ilmakehän ja ilmaston osaamiskeskus, Helsingin yliopisto, Ilmatieteenlaitos, Itä-Suomen yliopisto & Tampereen yliopisto
- GeneCellNano - Geeni-, solu- ja nanoterapia kroonisten sairauksien hoidossa, Itä-Suomen yliopisto, Oulun yliopisto, Helsingin yliopisto, Aalto-yliopisto & Suomen Punaisen Ristin Veripalvelu
- InFLAMES - Immuunijärjestelmän innovaatiokeskus lääketieteen ja talouskasvun moottorina, Turun yliopisto & Åbo Akademi
- UNITE - Metsien, ihmisten ja koneiden vuorovaikutuksella resilienssiä, uusia arvoverkkoja ja merkityksellisiä kokemuksia, Itä-Suomen yliopisto, Maanmittauslaitoksen Paikkatietokeskus, Tampereen yliopisto & Luonnonvarakeskus
- DIWA - Digitaaliset vedet -lippulaiva, Oulun yliopisto, Paikkatietokeskus, Ilmatieteen laitos, Aalto-yliopisto, Suomen Ympäristökeskus & Turun yliopisto
- EDUCA - Koulutuksen tulevaisuus -lippulaiva, Jyväskylän yliopisto, Helsingin yliopisto, Aalto-yliopisto & Turun yliopisto
- FAME - Matemaattisen mallinnuksen, havainnoinnin ja kuvantamisen lippulaiva, Itä-Suomen yliopisto, Helsingin yliopisto, LUT yliopisto, Jyväskylän yliopisto, Aalto-yliopisto, Oulun yliopisto, Tampereen yliopisto & Ilmatieteen laitos
- Finnish Quantum Flagship - Suomen kvanttilippulaiva, Aalto-yliopisto, Helsingin yliopisto, CSC, Jyväskylän yliopisto, Tampereen yliopisto, Oulun yliopisto & VTT

4.4. Tavoite 13: Toimia kiireellisesti ilmastonmuutosta ja sen vaikutuksia vastaan

Korkeatasoisella tutkimuksella on tärkeä rooli kansallisten ja kansainvälisten hiilineutraalisuus- ja ilmastotavoitteiden saavuttamisessa sekä luonnon monimuotoisuuden turvaamisessa.

Akatemia on vaikuttanut globaalisti siihen, miten on sekä saatu enemmän tutkimustietoa ilmastonmuutoksesta että löydetty ratkaisuja ilmastonmuutoksen haitallisten seurausten ehkäisemiseksi ja hiilineutraaliustavoitteiden saavuttamiseksi. Akatemia on toiminnallaan lisännyt yhteisöjen mahdollisuuksia reagoida ja ratkaista ilmastonmuutokseen liittyviä yhteiskunnallisia ongelmia.

Akatemia on tunnistanut tarpeen ratkaista ilmastonmuutokseen ja muihin kestävyysaasteisiin liittyviä kysymyksiä tieteen keinoin mitä oleellisimmaksi. Tutkimustieto on välttämätöntä ilmastonmuutoksen haitallisten seurausten ehkäisemiseksi ja tulevien sukupolvien hyvinvoinnin turvaamiseksi.

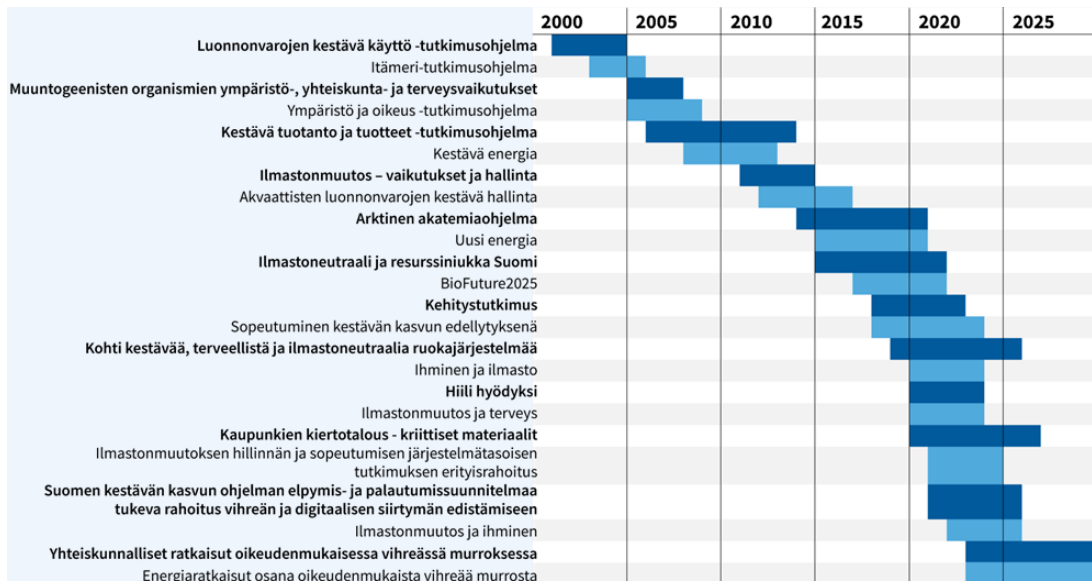
Esimerkiksi vuoden 2020 hakemusaineistosta laaditun analyysin mukaan noin viidennes Suomen Akatemian vastaanottamista vuoden 2020 tutkimusrahoitushakemuksista tarkasteli ilmastonmuutosta ja hiilineutraaliutta. Ilmastonmuutokseen, hiilineutraaliuuteen ja luonnon monimuotoisuuteen liittyvään tutkimukseen osoitettiin temaattisen rajuksen mukaan 60–70 miljoonaa euroa tutkimusrahoitusta.

Vuonna 2023 osallistuimme YK:n Pariisin ilmastopöytäkirjan mukaisen maaraaportin (NC8) tiedettä ja tutkimusrahoitusta käsittelevän luvun 8 laadintaan.

Akatemia on rahoittanut ilmastonmuutokseen liittyviä ohjelmia ja tutkimuksen huippuyksiköitä jo 1990-luvulta alkaen. Nykyään Akatemian ja strategisen tutkimuksen neuvoston rahoittaman ilmastonmuutosta ja hiilineutraaliutta käsittelevän tutkimuksen kirjo on laaja.

Tutkimuskysymykset ovat 2000-luvulla laajentuneet varsin laajalti eri tieteenaloille, olipa kyse sitten hillintämekanismista, keskinäisriippuvuuksista tai sopeutumiskeinoista. Myös määrällisesti yhä suurempi osa tutkimustyöstä liittyy ilmastonmuutokseen niissäkin rahoitusmuodoissa, joissa aihetta ei ennalta rajata temaattisesti.

Parhaillaan on käynnissä useita ilmastonmuutokseen tai laajemmin kestävään kehitykseen liittyviä ohjelmia, joissa pureudutaan hiilineutraaliuuteen, energiajärjestelmien kehittämiseen, ilmastonmuutoksen terveysvaikutuksiin ja esimerkiksi vihreän kemian teollisten tuotteiden kehittämiseen (Kuva 5).

Kuva 5. Ilmastomuutostutkimusta on rahoitettu pitkäjänteisesti.

Muutamia esimerkkejä Akatemian tutkimusrahoitustoiminnasta tietopohjan saamiseksi päätöksenteon tueksi ja ratkaisujen löytämiseksi ilmastomuutoksen vaikutuksen hillitsemiseksi:

Ilmastomuutoksen ja hiilineutraaliuden tutkimuksen akatemiaohjelma Climate-Synergy 2022-2024 keskittyy ilmastomuutoksen aiheuttamiin vaikutuksiin niin ympäristössä kuin yhteiskunnassa ja etsii ratkaisuja hiilineutraalin tulevaisuuden edistämiseksi. Climate-Synergy yhdistää Suomen Akatemian ja sen yhteydessä toimivan strategisen tutkimuksen neuvoston (STN) rahoittamia ilmastomuutosta ja hiilineutraaliutta käsitteleviä tutkimushankkeita ja -ohjelmia verkostomaiseen kokonaisuuteen, jonka tavoitteena on, nimenmukaisesti rakentaa synergioita ja vahvistaa tutkimuksen vaikuttavuutta. Kokonaisuuden volyymi on yli 156 miljoonaa euroa.

STN:n rahoittamissa *Yhteiskunnalliset ratkaisut oikeudenmukaisessa vihreässä murroksessa* JUST TRANSITION ja *Energiaratkaisut osana oikeudenmukaista vihreää murrosta* JUST ENERGY 2023-2029 -ohjelmissa keskitytään oikeudenmukaiseen vihreään murrokseen. Oikeudenmukaisella vihreällä murroksella viitataan ekologisten kestävyyskriisien kokonaisvaltaisiin, pitkäjänteisiin ratkaisuihin, jotka tukevat yhteiskunnan vakautta ja eri ryhmien mukana pysymistä.

JUST TRANSITION -ohjelmassa keskitytään vihreän murroksen kannalta oleellisiin yhteiskunnallisiin ratkaisuihin eri instituutioiden ja toimijoiden näkökulmista. Kiinnostuksen kohteena ovat oikeudenmukaisista vihreää murrosta yhtäältä tukevat ja toisaalta estävät rakenteet ja käytännöt yhteiskunnan eri osa-alueilla sekä ihmisten ja yhteisöjen arjessa.

JUST ENERGY -ohjelmassa puolestaan keskitytään siihen, miten energijärjestelmää voidaan kehittää oikeudenmukaisen vihreän murroksen toteuttamiseksi muuttuvassa toimintaympäristössä. Ohjelmassa tutkitaan, miten muutokset globaalissa ja eurooppalaisessa toimintaympäristössä haastavat Suomessa tehtäviä energiaratkaisuja, ja miten ratkaisuilla voidaan edistää energiaturvallisuutta sekä yhteiskunnan ja talouden muutosjoustavuutta.

Ilmastonmuutos ja ihminen CLIMATE (2020–2026) -ohjelmassa haetaan puolestaan ratkaisuja siihen, miten ihmiset voisivat tehdä ilmastomuutoksen hillitsemiseen tai sopeutumiseen liittyviä valintoja ja miten yhteiskunta mahdollistaa valintojen tekemisen kestävästi ja yhdenvertaisesti. Tutkimushankkeissa etsitään konkreettisia keinoja tukea yhteiskunnan eri toimijoita syntyvän uuden tiedon, teknologisten, luonnonvarojen käyttöä koskevien ja muiden ratkaisujen sekä uusien toimintamallien avulla ilmastomuutoksen hillitsemisessä ja siihen sopeutumisessa.

Ilmastonmuutos oli keskiössä myös STN-ohjelmassa *Ilmastoneutraali ja resurssiniukka Suomi PIHI (2015–2021)*, jonka [loppuarviointi](#) valmistui kesällä 2023. Ohjelman tutkimusaiheisiin sisältyi uusiutuvien ja uusiutumattomien luonnonvarojen tehokas kierrätys, materiaali- ja energiovirtojen täysimääräinen hyödyntäminen sekä siirtyminen kohti ilmastoneutraalia ja resursseja säästävää yhteiskuntaa kulutuksen, elintapojen ja ihmisen toiminnan muutosten seurauksena.

Arviointipaneelin mukaan PIHI-ohjelma on vaikuttanut merkittävästi suomalaisen yhteiskunnan valmiuteen siirtyä kohti hiilineutraalia ja resurssiniukkaa yhteiskuntaa. Ohjelmasta rahoitettujen hankkeiden huolellinen moni- ja poikkitieteellinen ongelmanasettelu, laaja sidosryhmäyhteistyö ja rahoituksen pitkä kesto loivat erinomaiset mahdollisuudet edistää siirtymää tutkimukseen perustuvalla tiedolla ja osaamisella.

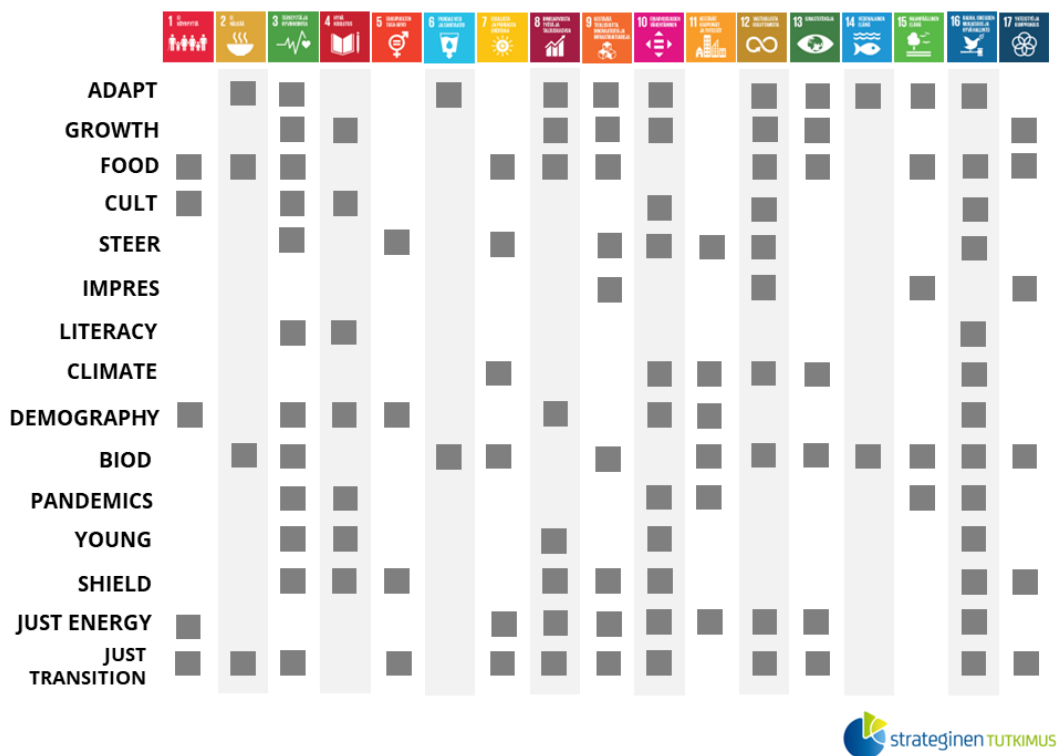
Ilmastonmuutos ja terveys CLIHE 2020–2023 -akatemiaohjelmassa (8 milj. euroa) tutkitaan ja ennakoitaan ilmastomuutoksen aiheuttamia terveysriskejä ja epävarmuustekijöitä sekä terveysvaikutusten yhteiskunnallisia seurauksia. Ohjelma etsii keinoja torjua haitallisia terveysvaikutuksia ja sopeutua ilmastomuutokseen. Pitkäjänteinen tieteidenvälinen tutkimus tuottaa tietoa, jonka avulla on mahdollista ennakoita, varautua ja vähentää ilmastomuutoksen aiheuttamia terveysriskejä.

Hiili hyödyksi C1Value (2020–2023) -akatemiaohjelma (6 milj. euroa) etsii ratkaisuja vihreän kemian teollisten tuotteiden valmistukseen CO₂-päästöistä. Suomi on sitoutunut Pariisin ilmastosopimukseen, ja Suomen tavoitteena on olla hiilineutraali yhteiskunta vuoteen 2035 mennessä. Tämä saavutetaan paitsi vähentämällä hiilipäästöjä myös edistämällä ratkaisuja, joilla saadaan vähennettyä hiiliyhdisteiden määrää ilmakehässä. Ohjelman tutkimusaloja ovat synteettinen kemia ja katalyytitutkimus, prosessiteknikka ja systeemiset tutkimukset, teollinen ekologia ja bioteknologia sekä näiden mallinnukset, joiden avulla

kehitetään kestäviä keinoja hiilen talteenottoon, varastointiin ja hyötykäyttöön.

Akatemia on myös mukana NordForskin Green Transition 2024–2028 -ohjelmakokonaisuudessa. Ohjelmassa keskitytään pohjoismais-baltialaisen tutkimusyhteistyön voimin kolmeen oikeudenmukaisen vihreän siirtymän kannalta oleelliseen ulottuvuuteen: Ensimmäisessä alikokonaisuudessa etsitään uusia näkökulmia kestävien ruokajärjestelmien energiatehokkuuteen ja resilienssiin. Toisessa paneudutaan sukupuolinäkökulmiin vihreän siirtymän oikeudenmukaisuuden ja toimivuuden vahvistamiseksi pitkällä aikajänteellä. Kolmannessa fokus on vihreän siirtymän yhteiskunnallisessa oikeutuksessa, demokraattisessa osallistumisessa sekä aktiivisessa kansalaisuudessa.

Akatemia rahoittaa yhdessä ulkoministeriön kanssa *Kehitystutkimuksen akatemiaohjelmaa* DEVELOP2 (2023–2026, 6 milj. euroa). Ohjelman teemat nousevat [Suomen kehityspoliittisista tavoitteista](#) ja YK:n kestävä kehityksen toimintaohjelman linjauksista. Ohjelmassa suomalaiset tutkijat tekevät yhteistyötä kehittyvien maiden tutkijoiden kanssa ratkaisten globaalin kehityksen kysymyksiä esimerkiksi terveyteen, luonnonvaroihin, talouteen ja koulutukseen liittyvissä aiheissa. Ohjelma kehittää tutkijoiden kansainvälisen tutkimusyhteistyön valmiuksia ja osaamista.

Kuva 6. STN:n rahoittamien, vuonna 2023 käynnissä olleiden ohjelmien tutkimusaiheiden ja kestävä kehityksen tavoitteiden yhteydet. Kuva perustuu strategisen tutkimuksen ohjelmien ohjelmajohtajien näkemyksiin. STN-ohjelmien lyhenteiden selitykset: ADAPT: Sopeutuminen kestävä kasvun edellytyksenä, GROWTH: Kestävä kasvun avaimet, CULT:

Kulttuuri teknologisoituvassa yhteiskunnassa, FOOD: Kohti kestäväää, terveellistä ja ilmastoneutraalia ruokajärjestelmää, CULT: Kulttuuri teknologisoituvassa yhteiskunnassa, STEER: Julkisen vallan muuttuva rooli ja yhteiskunnan ohjaamisen mahdollisuudet. IMPRES: Innovatiiviset materiaalit ja palvelut resurssiviisauden ja kestäväen kehityksen edistäjinä, LITERACY: Tiedon lukutaito ja tietoon perustuva päätöksenteko, CLIMATE: Ilmastonmuutos ja ihminen, DEMOGRAPHY: Väestörakenteen muutokset - syyt, seuraukset ja ratkaisut, BIOD: Elonkirjon köyhyytimisen ympäristölliset ja yhteiskunnalliset yhteydet, PANDEMICS: Pandemiat yhteiskunnallisena haasteena, YOUNG: Lapset ja nuoret - hyvinvoivat tulevaisuuden tekijät, SHIELD: Turvallisuus ja luottamus algoritmien aikakaudella, JUST ENERGY: Energiaratkaisut osana oikeudenmukaista vihreää murrosta, JUST TRANSITION: Yhteiskunnalliset ratkaisut oikeudenmukaisessa vihreässä murroksessa.

5. Vastuullisuus hallintovirastossa 2023

Toiminnan vastuullisuutta tarkastellaan Kestävän kehityksen kolmen ulottuvuuden avulla, ekologisen, taloudellisen ja sosiaalisen jalanjäljen kautta. Jalanjäljellä tarkoitetaan toiminnan negatiivisia vaikutuksia toimintaympäristöön.

5.1. Ekologinen kestävyys

Akatemia on vuokralaisena Senaatin kiinteistössä, ja Senaatti raportoi osaltaan kiinteistöjensä vastuullisuuskäytänteistä esim. jätehuollon, lämmityksen, valaistuksen ja vedenkäytön osalta. Senaatti-kiinteistöt seuraa useita jalanjälkiparametreja, kuten energiatehokkuutta. Tavoitteena on hiilineutraalisuus valtion omistamissa kiinteistöissä vuoteen 2035 mennessä. Senaatti-kiinteistöt kiinnittää erityistä huomiota energiatehokkuuteen, tilaratkaisuihin, kiertotalouteen sekä hyvään sisäilmaan.

Akatemian toimintatapoja ja pelisääntöjä uudistettiin yhdessä henkilöstön kanssa toimitilatiivistämisen yhteydessä. Hallintovirastossa on tiivistetty tilankäyttöä ja siirrytty työskentelemään yhdessä kerroksessa (25,2 m²/hlö v. 2022 - 14,9 m²/hlö v. 2023). Tilankäyttö pieneni 40 prosenttia aikaisemmasta. Yhteiset pelisäännöt erilaisten tilojen käyttöä varten on myös laadittu.

Valtionhallinnon organisaatioiden hiilijalanjälki on laskettu vuosille 2020 ja 2021. Ministeriöiden ja niiden alaisten virastojen ja laitosten hiilijalanjälki on arvioitu hiilidioksidiekvivalenteina. Arvio perustuu valtion kirjanpidon tietoihin ja Suomen ympäristökeskuksen ENVIMAT-menetelmällä laskemiin päästökertoimiin. Tuloksista voi nähdä, että Akatemian päästöarvio v. 2021 oli 1 356,0 t (kg CO₂e) ja v. 2022 1 259,4 t (- 7,13 %), ollen alhaisin koko OKM:n hallinnon alalla.

Akatemian hallintovirastossa on kehitetty työskentelytapoja määrätietoisesti kestävä kehityksen tavoitteiden mukaisesti ja esimerkiksi tutkimushakemusten arviointi on siirretty etäpaneelisiin. Akatemian järjestämät kansainväliset arviointipaneelit järjestettiin vuonna 2023 pääosin etäyhteyksin. Etäpaneelien toiminta vakiintui pääasialliseksi käytänteeksi koronapandemianaikana. Niin paneelijärjestelyt kuin itsearviointiprosessi ovat saaneet kiitosta paneelien puheenjohtajien muistioissa arvioitsijoille toteutetuissa kyselyissä. Tällä toimintatavalla on pystytty välttämään vuosittain noin tuhannen kansainvälisen asiantuntijan lentomatkat.

Kestävää kehitystä on edistetty myös mm. virkahenkilöiden lentomatkaa rajoittamalla sekä etätyötä ja monipaikkaista työskentelyä tukeamalla. Sidosryhmätilaisuudet ja kokoukset järjestetään pääsääntöisesti myös etäosallistumismahdollisuudella. Näin vähennetään liikkumistarvetta maakuntien välillä.

5.2. Taloudellinen kestävyys

Suomen Akatemian keskeinen tehtävä on rahoittaa tieteellistä tutkimusta, tutkimusedellytyksiä ja niiden hyödyntämistä. Tutkimusrahoitustoiminnan prosessi hakumuodoista ja niiden perusteella avattavista hauista, arviointiin ja luottamuselinten päätöksentekoon on mittava kokonaisuus, joka käsittää useita osaprosesseja.

Korkeatasoinen kansainvälinen arviointi on tärkein työväline tunnistaa parhaimmat ja lupaavimmat tutkimusrahoitushakemukset rahoitettaviksi.

Akatemian toiminnan tehokkuuden seuranta perustuu sisäisen laskennan tuottamiin tietoihin toimintaprosessien kustannuksista. Akatemian välittömiä suoritteita ovat mm. hakemusten käsittely ja päätöksenteko. Toiminnan taloudellisuutta kuvaa rahoitustoiminnan kustannusten osuus myönnetystä tutkimusrahoituksesta, joka vuonna 2023 oli 2,2 prosenttia. Rahoitustoiminnan kustannukset ovat kansainvälisesti verrattuna alhaiset.

Akatemian tutkimusrahoituksen muutosohjelma on käynnissä 2022–2024. Muutosohjelmassa tavoitellaan tutkimusrahoitustoiminnan sujuvoittamista ja työn tuottavuuden parantamista. Muutosohjelman tavoitteena on vähentää tutkimusrahoitustoiminnan työvoimatarvetta sujuvoittamalla keskeisiä prosesseja ja lisäämällä työn automatisointia.

Rahoituksen myöntöprosessin keventämishankeen osana Akatemia järjesteli uudelleen rahoitushakujensa vuosikelloa ja siirtyi akatemiatutkija-, akatemiahanke- ja kliininen tutkija -rahoitushakemusten osalta syyshausta talvihakuun.

Muutoksen yhteydessä tiivistetään haun arviointi- ja päätöksentekoprosessia siten, että luottamuselimet voivat tehdä rahoituspäätökset samassa aikataulussa kuin aikaisemmin. Haun sulkeutumisesta päätöksentekoon kestää siten noin 3,5 kuukautta vähemmän kuin aikaisemmin.

5.3. Sosiaalinen kestävyys

Työnantajana Suomen Akatemia edistää henkilöstönsä tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta. Akatemian hallintoviraston henkilöstön tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämisen toimenpiteitä kaudella 2023–2024 ovat yhdenvertaisuusnäkökulman vahvistaminen henkilöstösuunnittelussa, rekrytoinnissa ja palkkauksessa sukupuolten tasa-arvon rinnalla ja monimuotoisuusnäkökulman mukaan ottaminen suunnitteluun. Lisäksi Akatemiassa kehitetään tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen liittyvää viestintää ja koulutusta ([Suomen Akatemian tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma: voimassa 1.3.2024–28.2.2026](#)).

Tyytyväisyys työyhteisön tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustilanteeseen on pysynyt samalla tasolla aiempiin raportointivuosiin verrattuna. Tyytyväisyys yhdenvertaisuuden toteutumiseen on noussut. VMBaron 2023 vastaajista 78 prosenttia oli samaa mieltä tai täysin samaa mieltä siitä, että sukupuolten tasa-arvo toteutuu työyhteisössä. Vastaajista 84 prosenttia oli tyytyväisiä tai erittäin tyytyväisiä yhdenvertaisuuden toteutumiseen.

Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustavoitteidensa mukaisesti Akatemia kannustaa eri taustaisia asiantuntijoita hakeutumaan virastoon töihin. Akatemian kaikissa rekrytointihakuilmoituksissa käytetään yhdenvertaisuus/monimuotoisuuslauseketta: Akatemia painottaa toiminnassaan tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta. Toivomme hakemuksia eri-ikäisiltä, eri sukupuolia olevilta sekä kieli-, kulttuuri- ja muihin vähemmistöihin kuuluvilta henkilöiltä.

Hallintovirastossa suhtaudutaan myönteisesti henkilöstön osaamisen kehittämiseen. ([Suomen Akatemian Henkilöstötilinpäätös 2022](#)). Henkilöstön osaamisen kehittämissuunnitelmalla 2023–2024 tuetaan toiminnan vaikuttavuutta ja strategisia tavoitteita sekä työntekijöiden henkilökohtaisten kehittymis- ja tulostavoitteiden toteuttamista. Tavoitteena on, että henkilöstöllä on aikaa ja mahdollisuuksia kehittää osaamistaan tarkoituksenmukaisin keinoin. Tätä tavoitetta tukemaan vuonna 2023 päivitettiin viraston osaamisen kehittämisen periaatteet. ([Suomen Akatemia Toiminnan ja talouden suunnitelma vuosille 2024–2027](#)).

Vuonna 2023 aloitettiin strategian toimeenpanon osana organisatiorakenteen uudistaminen. Ehdotus valmisteltiin henkilöstöä kuullen

Akatemian henkilöstön tunnusluvut 2023

- Henkilöstön määrä 132
- Vakinaisten virkasuhteiden osuus 86 %
- Naiset 75 %, miehet 27 %
- Keski-ikä 51 v.
- Korkeakoulutututkinnon suorittaneita 81 %
- Yleisin koulutusaste tutkijakoulutus 48 %

Akatemian vahvuuksia henkilöstökyselyn VMBaro 2023 perusteella (yli 4 keskiarvo asteikolla 1–5)

- Työyhteisön oikeudenmukaisuus
- Työn tavoitteet, mielenkiintoisuus ja haastavuus
- Työn ja yksityiselämän yhteensovittaminen
- Sukupuolten tasa-arvo
- Työyhteisön arvot

ja osallistaen. Organisaatiouudistuksen toimeenpano toteutetaan vuonna 2024, ja uusi organisaatio käynnistyy 1.9.2024.

Henkilöstöä tuettiin muutoksen keskellä monin keinoin. Yhteisöllisyyttä ja työhyvinvointia edistettiin mm. yhteisten Akatemia 2.0 -teemakeskustelujen avulla, joita järjestettiin vuonna 2023 yhteensä yhdeksän. Teemakeskustelujen aiheena olivat yhteisten toimintatapojen lisäksi muutoksessa jaksaminen, tiimityö ja sen johtaminen, työhyvinvointi, mielen ja kehon hyvinvointi, palautuminen sekä kestävä kehitys ja vastuullisuus.

6. Miten raportti laadittiin?

Tämä raportti on laadittu alkuvuodesta 2024. Raportin kirjoittamiseen on osallistunut laaja joukko Akatemian virkahenkilöitä. Vastuullisuusraportoinnin ja kestäväen kehityksen työryhmä on koordinoanut valmisteluprosessia. Raportin laadintaa on edeltänyt varsin perusteellinen keskustelu mahdollisista kädenjälkeen ja jalanjälkeen liittyvistä mittareista. Tämä on sisältänyt myös tutustumisen sisarorganisaatioidemme Agenda 2030 tavoitteiden edistämisen keinoihin.

Raporttia on käsitelty Akatemian Laajennetussa johtoryhmässä ja sen on pääjohtaja hyväksynyt.